

Expeditie Sneeuwluipaard

2013 - 2014

VERSLAG

Natuur.reizen

nummer 1

2014

Dominique Verbelen

De natuur heeft je nodig. En vice versa.

natuurpunt

Colofon

Expeditieleider: Jigmet Dadul

Expeditieteam: Gyalsen, Chanchup Dorjay, Urgain

Deelnemers: Andrew Stanbury, Dominique Verbelen, Herman Paelinck, Jan De Baere, Jan Kelchtermans

Waanzinnige plaat van Sneeuwluipaard op een kill van een Bharal (foto: Theo Schouten)

Foto's: Andrew Stanbury, Herman Paelinck, Theo Schouten

Tekst: Dominique Verbelen

Zin in een trip richting Sneeuwluipaard?

Contacteer dominique.verbelen@natuurpunt.be, 0484 119 899

Wijze van citeren: Verbelen D., 2014. Expeditie Sneeuwluipaard 2013 - 2014

Maandag 23 december 2013: weg van kerstdebielen

Kerst en Nieuw. Ik moet het niet. Gewoon. Te veel, te nep. Op de Hundelgemse Steenweg, vlak bij mij thuis, is het elk jaar weer hetzelfde. Eén of andere familie Knots die er niet beter op vindt dan hun ganse huis met almaar meer lichtjes te versieren. Klank en licht. Jaja. Want de lichtjes knippen aan en uit op 'Jingle Bells' en meer van dat fraais. En elk jaar weer komen deze marginale christmasslovers op de regionale televisie, als hadden ze net de Nobelprijs voor de vrede gewonnen. Na hun jaarlijkse claim to fame verdringt het gepeupel zich voor hun huis om zich aan al die lichtjes te vergapen. Een mens houdt het niet voor mogelijk maar het bestaat: kerstdebielen. Gruwel, maar je ontloopt het niet. Kerstmannen die menig muurgevel beklimmen. De rage is al enkele jaren oud maar tiert in Merelbeke nog welig voort. Een mens zou voor minder weg willen. Weg, naar Leh.

Toegegeven: er zijn warmere bestemmingen. In december en januari durft het kwik er naar -28 C° dalen. Helemaal mijn ding. Koud, ijskoud. En bergen, dat ook. Leh was ooit de hoofdstad van het oude koninkrijk Ladakh. Net boven de Indusvallei, in het zuidwesten van het Tibetaanse Hoogland, Kashmir op zijn best. Het rotsig, besneeuwd hooggebergte domineert er het landschap. Het ideale plaatje voor een kerstvakantie, al denken niet echt veel toeristen er zo over.

Want het was er erg kalm. Nochtans vinden steeds meer backpackers de weg naar Leh: 2010 was goed voor 77.800 rugzakkers. Best veel voor een stadje dat slechts 27.513 inwoners telt. Maar ze komen in de zomer. In de winter slaapt de stad. Alle winkels dicht. Geen trekkers, geen rafters, geen klimmers. Alleen wat locals die op de stoep rapen zitten te verkopen, goed ingeduffeld in namaak Mammutvesten. En namaak North Face, en Jack Wolfskin, en Fjellraven, ...

Het vriest behoorlijk. Ook in de kamers van het Panorama Guest House is het kil. Met de verwarming op max blijven ijsbloemen zich op de binnenkant van de ramen afzetten. Het hotel is leeg en in de kamer van Jan en Herman geeft de douche alleen vrieswater. Maar goed: we zijn niet naar hier gekomen voor Ibiza-toestanden, wel voor een Sneeuwluipaard: de Grijsgeest van de Himalaya, één van de meest mythische katten ter wereld en bovendien knap zeldzaam. De totale wereldpopulatie wordt geschat op 4.080 tot 6.590. Maar het gaat niet goed met de Sneeuwpoes. Stropers verdienen een fortuin aan de foute handel in vachten en beenderen. Vooral Chinese kwakzalvers gebruiken botten om tot bullshit medicijnen te verwerken. Ook klauwen en de geslachtsorganen van de katers halen fraaie prijzen op de zwarte markt. En het lijkt van kwaad naar erger te gaan. Naarmate de economische macht van China toeneemt, groeit ook de handel in bedreigde diersoorten. Ook in Afghanistan gaan Sneeuwluipaarden vlot onder de toonbank. Ga daar maar eens controleren, in zo'n broeihaarden van geweld.

De Heilige Graal van de wilde katten, zo leek het wel. Iedereen weet dat ze bestaat, maar niemand krijgt haar te zien. Rond de eeuwwissel moet het Sneeuwluipaard echter steeds meer van haar geheimen prijsgeven. Nisar Malik trekt er in 2004 met Planet Earth als één van de eersten op uit om het verborgen leven van dit beest te filmen. Het resultaat is 'Beyond the

Myth, een adembenemende repo over de *Panthera uncica* in Chitral. Het enige probleem: Chitral ligt in het noorden van Pakistan, op een boogscheut van Afghanistan. De bergen van het Chitral Gol National Park vormen de ideale spot voor Sneeuwluipaard, Schroefhoorngeweid, Siberische steenbokken, Bruine beren en wolven. Maar sinds Bin Laden, Al Quaeda, de Taliban en andere schietgrage smurven deze regio niet meteen superveilig hebben gemaakt, is dit gebied 'off limit' voor pussy lovers.

Hugh Miles en Mitchell Kelly gooiden er in 2005 een tweede documentaire tegenaan: *'Silent Roar: searching for the Snow Leopard'*. De beelden van deze docu werden vooral geschoten in Hemis National Park, in de deelstaat van Jammu en Kashmir. De echte lof voor *'Silent Roar'* moet gaan naar de locals, een handvol Ladakhis met arendsogen, een ongelofelijke fysiek maar vooral een diepgaande kennis van 'hun' bergen en 'hun' Sneeuwluipaard. Eén van die kerels was Rinchen Wanchuk, stichter van de Snow Leopard Conservancy. Hij leerde de lokale herders samenleven met Sneeuwluipaarden. Geen gemakkelijke opdracht. Voor arme bergboertjes die hun schrale inkomen moeten halen uit een handvol geweid, wat schapen, jaks en enkele ezels, is elk Sneeuwluipaard een te duchten concurrent die er maar al te vaak met een deel van hun kudde vandoor gaat. Makkelijke hap. Een Sneeuwluipaard doodknallen was dan vaak ook de enige manier om hun vee afdoende te beschermen. Maar naarmate er meer toeristen afzakten naar Hemis om deze legendarische kat te zien, groeide het besef dat een levende poes misschien wel meer waard zou kunnen zijn dan een dooie. Beetje bij beetje begon het luipaardtoerisme te floreren. En om die toeristen de bergen in te brengen, heb je heel wat nodig. Een karavaan ezels om slaapzakken en tenten naar een basiskamp te dragen, een kok, een paar trackers, massa's eten. Rinkel rinkel, kassa kassa: kat in 't bakkie.

Verhalen sijpelden door naar het Westen, zelfs tot in Vlaanderen. Groepje na groepje trok richting Hemis. Allemaal op eigen houtje, allemaal bingo. Het Sneeuwluipaard was een haalbare soort geworden. Het licht ging bij mij pas echt aan toen ik foto's kreeg toegestuurd van Theo Schouten, een Nederlandse poezenliefhebber. Ook hij had een Sneeuwluipaard gezien. Ook hij in Hemis National Park. Ook hij met Jigmet Dadul.

Naar Hemis, dus. Of toch niet. Nog niet. Een vlucht van het zeeniveause Munte naar Leh - één van de hoogstgelegen steden ter wereld, op 3.505 meter - laat lijf en leden niet onberoerd. Hoogteziekte. Het blijft een potentieel probleem. Sixpack spierbundel of logge tientonner - ik zit eerder in die tweede categorie - jeugdig veulen of versleten bok: het kan elkeen treffen. Acute hoogteziekte ontstaat door onvoldoende aanpassing aan de lage zuurstofdruk op grotere hoogte. Je kan ermee geconfronteerd worden van zodra je 4 tot 8 uur boven de 2000 meter verblijft. Hoofdpijn, moe, geen honger, misselijk, slecht slapen, duizelig. De ernst van de symptomen hangt vooral af van de hoogte en het aantal dagen dat men rond 2000 meter heeft geacclimatiseerd, de inspanningen die men daar levert en of men er blijft overnachten. Dus even rustig aan, in Leh.

De struikerijen in de vallei zitten afgeladen vol met Witkoproodstaarten. Net een najaarse fall in de bosjes van Zeebrugge, maar dan met maar één soort. Voor de rest is het huilen met de pet op. Nauwelijks vogels, Eksters niet te na gesproken. Wat Zwartkeellijsters, een handvol Grote roodmussen, Roodborstheggenmussen en Bruine heggenmussen: veel meer leveren de

bosjes niet op. Op een bevroren moerasvlakte zorgen Waterhoen, Steltkluut, enkele Witgatjes, Waterpiepers en Strandleeuwerik voor een Europese toets en boven de vallei toeren Alpenkraaien, Raven en Alpenkauwen. Meer niet. Of toch: vijf Ibisnavels die foerageren langs de Indus. Geschifte beesten.

Ibisnavels langs de Indus: geschifte beesten (foto: Andrew Stanbury)

Al hebben we geen van beide groepen geteld, toch voelde het bij tijd en wijlen aan alsof er in Leh meer soldaten dan vogels waren. Geen wegbarricades, geen getrokken wapens, geen zenuwachtig gedoe. Dat niet. Maar ze waren er wel. En ze waren met veel. Reden: de burens. Na de onafhankelijkheid van India en Pakistan in 1947 begonnen de twee staten te bekvechten over Kasjmir. Ladakh dreigde in Pakistaanse handen te vallen maar bleef uiteindelijk bij India horen. Sindsdien is het Indiase leger duidelijk in de stad en omgeving aanwezig. En ook met de Chinezen botert het niet. Een beetje militair machtsvertoon in de grensgebieden en wat spierballengerol lijkt de Indiërs dan ook op hun plaats. 's Avonds komt Indische kost op tafel. Chapati, dal bath, momo, melkthee. Best lekker.

Dinsdag 24 december 2013: een molenaar, een Engelsman, een schoolmeester en een architect

De nacht brengt weinig goeds voor Herman. Hoofdpijn, geen honger, geen slaap. Geen erg. Dan blijven we nog een dagje langer in Leh. Andrew blijft in de stad. Zijn bagage zit vast in New Delhi en het ziet er niet naar uit dat die hier gauw zal aankomen. Lastig. Zeker als je bergoutfit, statief en contactlenzen in je grote rugzak steken. Inkopen doen is de boodschap. De twee Jannen, Herman en ik trekken richting klooster van Thiskey, vogelen wat en doen rustig aan. Hoogtepunt van de dag: Steppeschapen ofte Urials. Ferme beesten. De grote, gedraaide hoorns van de mannetjes zijn imposant. De Ladakhi ural, een ondersoort die enkel in Ladakh en het noorden van Pakistan voorkomt, is knap zeldzaam (ca. 2.100 stuks). De voorbije 60 jaar zit het schaap in vrije val. Vooral tijdens de militaire conflicten tussen 1947 - 1962 legden heel wat beesten het loodje. Maar ook nu gaat het niet best. Almaar weer hetzelfde verhaal voor soorten die zich dicht bij mensen ophouden: stroperij en concurrentie voor geschikte graasplekken met vee. We zijn met teveel, zelfs in Ladakh, ook voor de urials.

Het klooster van Thiksey: een oase van rust (foto: Herman Paelinck)

Bij temperaturen die rond het nulpunt draaien, licht Jigmet Dadul 's avonds in het 'salon' van het Panorama Guest House het strijdplan voor de komende dagen toe. Jigmet volgt Rinchen op, die jammer genoeg veel te vroeg is gestorven. Zonde. Echt zonde. Maar goed, het strijdplan. We rijden naar Hemis National Park en waar de onverharde weg overgaat in een bergpad gaat het te voet verder tot aan het basiskamp. Van dan af wordt het zoeken, zoeken, zoeken en zoeken. En kou lijden. En genieten. We zien dat allemaal zitten, eten Jan's verjaardagstaart op (gelukkige verjaardag, Jan!) en slapen voor een laatste keer in een bed. Het vriest in mijn kamer maar bij de anderen is het lekker warm (zeggen ze).

De anderen: Jan, Jan, Herman en Andrew. Jan Kelchtermans is 38 en staat zijn tijd te verdoen voor de klas. Hij beseft dat zelf ook en laat de kleintjes volgend schooljaar vermoedelijk voor wat ze zijn. Niet dat met de kleintjes spelen niet leuk is, maar grote zoogdieren zijn net iets boeiender. Gidsen dus, vooral in Europa, maar als er wat tanden in een bek zitten, vier poten onder het lijf en een staart aan hangt, wil de meester ook wel richting India trekken, voor leeuw, tijger en andere knuffels. Jan De Baere is een boomlange architect en boezemvriend van Herman Paelinck, een professioneel molenaar. Het zijn vooral stappers, al is Herman (net als ik) iets te omvangrijk om als een hinde de Himalaya door te huppelen. Andrew Stanbury is de enige Brit. Hij werkt voor de Royal Society for the Protection of Birds (RSPB) en heeft wel iets met bergen (hij heeft er al vijf Nepaltrips op zitten). Ik ken enkel de schoolmeester, de architect kent enkel de molenaar en de Brit kent niemand. Een bonte mengel maar het klikt wel.

Woensdag 25 december 2013: the game is on!

Het plan treedt deze ochtend in werking. Jigmet stuurt zijn aftandse jeep ietwat onstuimig over het smalle bergpad, tot in Zinchen, 25 km van Leh. Hier stopt alle gemotoriseerd vervoer. De jeep gaat onder doek en de trekking begint. De bergen in. Welkom in Hemis National Park, goed voor 4.400 km² beschermde natuur in de staten Jammu en Kashmir. Het

park werd opgericht in 1981, toen 600 km² een beschermd status kregen. In 1988 groeide het aan tot 3.350 km², in 1990 tot 4.400 km², meteen goed voor het grootste nationale park in Zuid Azië, thuis van 1.600 inwoners en ca. 200 Sneeuwluipaarden.

De ezelskaravaan trekt de bergen in, over de bevroren Rumbak-rivier (foto: Herman Paelinck)

En daar sta je dan. Vlak naast een rots waar een man of vrouw Sneeuwluipaard luttele dagen geleden haar gebied met een urinevlag heeft afgebakend. *The game is on* en de ogen van Jigmet gaan in zoekmodus. Achter elke rots kan ze zich verschuilen. Alleen: het gebied is groot. Machtig groot en er zijn te veel rotsen. Een Himalaya gier scheert de verre bergkam; de grootste en zwaarste vogel uit deze bergketen. Echte lijkenpikkers. Geen karkas is hen te min en met een troepje wordt een schaap van alle vlees ontdaan in net geen 30 minuten. Op de helling van de Tarbungvallei staat een Siberische steenbok ons te monsteren. Jigmet is blij. De jaarwissel is nabij, het moment waarop elk jaar een heilige steenbok het orakel in de Rumbakvallei komt bezoeken. Goed dus dat deze heilige geit nu al in het gebied verblijft. Lacherige opmerkingen over bijgeloof zijn hier niet gepast. Deze geit is heilig, deze geit komt het orakel bezoeken en deze geit brengt geluk. Zo was het, zo is het en zo zal het altijd zijn. Mij goed.

Gisteren had Jigmet zijn troepen al voorop gestuurd om het basiskamp op te trekken, op 3.700 meter hoogte. Een kooktent, een eettent en elk zijn eigen tentje om te slapen. Met vijf zijn ze, onze staf. Vooral Urgain, de kok, is een veteraan. Een schriële veertiger die in de meest primitieve omstandigheden uit het niets een delicioes maal weet te maken. Melkthee en koekjes staan klaar.

Basecamp Expedition Snow Leopard 2013- 2014, op 3.700 meter. (foto: Andrew Stanbury)

Vorig jaar heeft de overheid op de campsite ook een toilet neergepoot. Een robuust stenen huis met één deur op het gelijkvloers en twee op het eerste verdiep. Andrew stapt de gelijkvloerse binnen. Verkeerd. De kakkers moeten zich immers wenden tot het hoger verdiep om, gehurkt boven een smalle vloerspleet, hun bijdrage te leveren aan een onderliggende bevroren kakstalagmiet. Best indrukwekkend, zo'n strontberg. De geur is OK: de temperatuur komt in deze periode niet boven de nul maar hoe deze bruine toren zal dampen in het heetst van de zomer, zal me toch benieuwen. Ik heb een paar keer geprobeerd om een mooie piek op de berg te mikken, maar mijn worst landde meestal net naast. Jammer.

Tent ingericht en op pad. Niet zo heel ver, naar de 'Richel van de Drie Valleien'. Fraaie plek met zicht op de Tarbung-, Hussing- en Rumbakvallei. Hier heeft zich al vaak magie voltrokken. Uren turen, oneindige stilte doorbroken door één bevrijdende uitroep: 'Shan!'. Maar zover is het nog niet. Shan - Ladakhi voor Sneeuwluipaard - houdt zich vooralsnog verborgen tussen te veel stenen, te veel bergen.

Hoe moet een mens in Boeddha's naam uit dit camouflagedecor ooit een Sneeuwluipaard ontwaren? Maar de trip is jong, het enthousiasme, de verwachting groot. Enkele uren scannen levert één Blauw schaap op, Bharal voor de locals. Het gaat goed met dit schaap en dat heeft de soort vooral aan zichzelf te danken. Favoriet habitat: steil rotsgebergte tussen 2.500 en 5.000 meter. Schutkleur: perfect. Voedsel: o.a. mos en korstmos. Behoorlijk extreem en net iets te klein voor de bergboeren om er op te jagen. Maar wel goed voor ons. Bharals vormen immers een favoriete hap voor het Sneeuwluipaard. Binnen elke kudde houdt een waker dan ook de luipaardwacht. Samen met ons speuren. We rekenen op de geiten om ons te alarmeren wanneer de poes opduikt. In de struikjes beneden de richel spelen twee Struikhaantjes

verstoppertje. De zon dipt beneden de bergen en duwt het kwik ver naar omlaag. Onze eerste vriesnacht wacht.

Richelsscannen, de hoofdactiviteit tijdens deze trip, op zoek naar de spookkat (foto: Andrew Stanbury)

Een mannetje Blauw schaap, beducht op de uitkijk (foto: Andrew Stanbury)

Slaapzak, handschoenen, vest en voetverwarmers had ik van een vroegere schoolmaat die met graagte al eens een hoge berg beklimt. Het was nodig. Links van mij de tent van Andrew, rechts die van Jigmet. In een oogknip gesnurk op beide locaties, keurig na elkaar, als was het vraag en antwoord. Dan kom je al eens op zoek naar stilte en word je geteisterd door twee nachtelijke boomzagen. Herman (of was het Jan de architect?) ritst een paar keer zijn tent open voor een pisstop. Ik moet eigenlijk ook (veel thee gedronken) maar zoek mijn toevlucht tot mijn drinkfles. 's Ochtends is de inhoud één solide blok. De tube tandpasta kan je zo doormidden breken en ook het scheerschuim laat zich niet meer uit de spuitbus duwen. Tot zover het comfort van de moderne mens.

Donderdag 26 december 2013: close but no cigar ...

De trip wordt er één van gewoontes. Gyalson brengt elke ochtend thee aan tent, zo rond 06:00 uur. Daarna gaat het richting richel om een dikke twee uur te speuren, gevolgd door ontbijt in de verwarmde 'salontent'. De rest van de dag wil Jigmet op zoek naar een kill: een Blauw schaap, Siberische steenbok, ezel of jonge Jak die door een Sneeuwluipaard werd gedood. Mochten we dat vinden, zitten we goed. Op weg naar de richel merkt Jigmet verse sporen op. Vannacht kwam een Sneeuwluipaard vanuit de Rumbakvallei ons tentenkamp voorbij, richting Tarbung. Geen richelscannen dus, maar meteen (zonder ontbijt) naar Tarbung. De adrenaline schiet de Himalaya in: letterlijk in het spoor van de poes. Op het besneeuwde pad zijn de pugmarks van een volwassen vrouwtje en een jong nog ijsig warm. Jigmet houdt er stevig de pas in en vraagt om stilte. Hij is zichtbaar gespannen. De sporen volgen almaar het pad, een paar kilometer aan een stuk, tot ze hoog in de bergen verdwijnen. Damn. Toch blijven we de ganse dag hier rondhangen. Je weet maar nooit.

Jigmet is één met de bergen, één met het Sneeuwluipaard. Hij heeft het beest al 163 keer gezien en is hiermee vermoedelijk wereldrecordhouder. 163 keer extase. 163 keer kinderlijk geluk van een onmogelijke ontmoeting. Hopelijk haalt hij de 164 samen met ons. De kookploeg brengt met lichte tred het middagmaal naar onze uitkijkpost. De soep is zo warm dat ze de luchtpijp dreigt te schroeien. Even diep de koude berglucht inademen volstaat om de brand te blussen. Man, wat is het hier koud. Op de vraag of in Hemis ooit Yetis werden gespot, lijkt Jigmet het te horen donderen in Leh. Vreemd. Ik dacht dat die bergaap wel tot het cultureel gedachtegoed van de Ladakhis zou behoren. Niet dus. Een Yeti zien zou mooi zijn, maar we kwamen voor het Sneeuwluipaard. De Tarbungvallei heeft vandaag haar schatten echter niet prijs.

Lammergeieren overspannen de vallei. Brandts bergvinken vliegen zich op de triplijst. In de verte holt een groep Blauwe schapen de berg af. De bronst is begonnen. Niet slecht, want bronstige rammen hebben enkel oog voor tuchtige ooien. Een topperiode dus voor Shan om haar slag te slaan. Intussen is Kerst ongemerkt voorbij. Net een jaar geleden dobberden we op de Weddelzee, Antarctica. Ook daar luipaarden, zeeluipaarden. Ook daar een ingetogen Kerst, al stond er wel een boom in het salon van de Polarstern, het Duitse onderzoeksschip waar we al 163 schitterende dagen doorbrachten. Kou doet wel wat met een mens. En wit. En ijs. En luipaarden, dus. Vreemd hoe een bevroren landschap ook de rest lijkt vast te zetten. Geen chaos aan verspringende gedachten, geen uren aftellen. Rust, vastgelegd in steen en berg, rots,

wit ijs, verankerd in de ijle lucht. Ademhaling die wordt wat ademhaling hoort te zijn: in en uit, omdat het moet, hier veel meer dan in het grijze Westen. Gebedsvlaggen waaien het beste de lucht in, weg, voor wie het grijpen wil.

Na het middagmaal gaan de ogen even dicht. Andrew en Jigmet zetten het meteen op een snurken. Een verre Steenarend landt op een uitgestoken rots. Ook hij lijkt moe. Na enkele uren zakt de zon weg en doet de vallende kou ons richting tentenkamp vertrekken. Geen Sneeuwluipaard vandaag, al kwamen we in de buurt. Over de bevroren Rumbakrivier lopen enkel verse wolvensporen. Vanavond staat er friet op het menu. Geen mayonaise, wel ketchup, maar van een Oosterse pikantigheid die grenst aan het onwettige. Andrew moet het nog steeds stellen zonder zijn grote rugzak. Intussen heeft ook het statief dat hij in bruikleen kreeg van Jigmet het begeven. Maar hij neemt het met een Brits flegma. Er zit weinig anders op.

Vrijdag 27 december 2013: van pianist tot fluithaas

Het basiskamp heeft er twee tenten bij. Eén van een koppel Belgen, één van hun begeleiders. Jan de architect kent de Belgen. Het zouden BV's moeten zijn. Jan Michiels en Inge Spinette. Ik graai even door mijn geheugen maar het gat in mijn cultuur verhindert dat ik deze mensen ken. Jan zou zowat het beste moeten zijn wat Vlaanderen begin 21ste eeuw te bieden heeft aan pianisten. Internationaal verkende hij Europa en Azië en concerteerde hij met dirigenten als Angus, Baudo, Boreycko, Edwards, Eötvös, Nézet-Séguin, Rahbari, Rundel, Siebens, Stern, Tamayo, Pfaff, Zender en Zagrosek. Wat mij betreft zouden dit ook allemaal voetballers van Galatasaray kunnen zijn. Heeft Pfaff daar trouwens niet ooit nog gespeeld? Inge probeert nog door te zeggen dat een CD met hun getokkel in Klara's top 10 stond maar ook dat helpt de zaak niet vooruit. Een pianist dus. Ik geloof het graag. Een exquisite uitspraak, afgemeten zinnen, iemand die cultuur ademt. Morgen trekken ze door naar Rumbak. Wij niet.

Wij gaan naar Hussing. Dit wordt mijn dag niet. Koppijn, te dik om goed te zijn en nog steeds last van een flutenkel die na een zware verzwikking in het Butselbos in Boutersem nooit meer voet aan grond kreeg. Hij durft niet meer, aarzelt bij elke oneffenheid, krijgt geen grip, voert twijfel door het aanhangende been. Knap lastig, maar het is wat het is. Als een vette Duitser die weet wat rentenieren is, laat ik me door Jigmet over een bevroren stroom leiden. Het is er mooi. Het lijkt of de kloof nog nooit zonlicht heeft gezien, bevroren door te weinig warmte, beklemd door beschaduwende bergwanden. Ik laat de anderen gaan en doe het stap per stap.

Even rust, tijdens de stevige wandel in de Hussing-vallei (foto: Herman Paelinck)

Enkele Bergduiven fladderen weg. Meer niet. Het richelscannen levert deze keer wel iets op: een mens, hoog in de ijle, iemand van de Snow Leopard Conservation die de beelden van de cameravallen gaat downloaden. Vlakbij schicht een Grootoorfluithaas tussen de losliggende rotsblokken. Knappe beestjes, altijd in de weer. Het heeft wat van een lemming. Echt algemeen hoort de soort hier volgens niet te zijn. In het Pleistoceen leefde in België nog een verwant, de Dwergfluithaas, maar die heeft zich intussen al teruggetrokken tot Kazachstan. Alweer geen Sneeuwluipaard vandaag. Kutkat.

Grootoorfluithaas op steen (foto: Andrew Stanbury)

Zaterdag 28 december 2013: Sneeuwluipaard voor 4.220 euro

Dag vier in Hemis. Niet dat we beginnen wanhopen maar het Sneeuwluipaard mag wel iets meer moeite doen om zich aan ons te tonen. Vandaag gaat het naar Rumbak, een piepklein bergdorpje, goed voor negen gezinnen, op 4.050 meter. Rumbak staat bekend als de 'Snow Leopard capital of the world'. Met vijf Sneeuwpoezen in en rond het dorp een terechte eretitel. Een mooie plek, met in het oosten de Namling-la en in het westen de Ganda-la, beide bergpassen op 4.900 meter. Voor trekkers is dit een vaste stop, op weg van Zinchen naar Chilling, een mooie bergwandeling van vijf dagen. Maar wandelen is voor wandelaars. Wij kwamen om te zitten en te zoeken. Jigmet wijst naar een nauwe kloof. Daar heeft hij al vaak Sneeuwluipaarden gezien. Niet dat ons dat verwondert, want achter elke rots, op elke richel, in elke kloof heeft hij de spookkat al gespot. Het decor is majestueus, met besneeuwde

bergpieken waar geen vlokje sneeuw ooit verkeerd valt. De Jannen en Herman houden het na een tijdje voor bekeken. Zij hebben geen zittend gat en gaan shoppen in Rumbak. Niet dat er veel te shoppen valt maar ze komen toch terug met enkele handgemaakte luipaardjes. Het is een begin. Aziatische steenpatrijzen pikken de karige zaadjes van de velden weg. Boven de kloof krabbelt een troepje Himalaya sneeuwhoenders naar wat eten. Stevige kippen. Roodvoorhoofdkanarie, Roodborstheggenmus, Waterspreeuw. Veel meer brengt de dag niet. De avond valt, zacht als de sneeuw, en alles staat stil in de kou.

Rumbak: Snow Leopard capital of the world (foto: Andrew Stanbury)

Op de terugweg houden we even halt aan het orakel. Zoals het hoort. Na de jaarwissel zullen de verwaaide gebedsvlaggen in een plechtige ceremonie worden vervangen. Jigmet wijst een serieus bouwsel aan, aan de overkant van de kloof: een stevig rotsnest van een Steenarend.

Het avondmaal blijft een gezellig moment. Goed dat we het basiskamp voor onszelf hebben. Oneindige rust en stilte: de Himalaya zoals het hoort. Vanaf midden januari tot eind februari wordt het hier, op knak dezelfde plek, een Vlaamse kermis: 150 mensen die op één en hetzelfde moment hun zoektocht naar een Sneeuwluipaard aanvatten. Allen komen ze langs: KarmaQuest (3.369 euro/16 dagen), Naturetrek (3.026 euro/14 dagen), Birdquest (4.220 euro/18 dagen), prijzen zonder de internationale vlucht. Ook half Vlaanderen is hier intussen al gepasseerd. U grijpt het plaatje: Sneeuwluipaard is big business. De nacht brengt gesnurk, van Andrew en Jigmet. Slaap zacht.

Zondag 29 december 2013: het ezelplan en de literaire Yeti

Het mag nu echt wel gaan gebeuren. Voor de Jannen en Herman begint het te dringen. Zij hebben nog maar enkele dagen. Daarna is het voor hen weer werkendag in België. De vraagstelling richting Jigmet toont onrust. Of hij al vaker zoveel dagen op rij geen Sneeuwluipaard heeft gezien? En hoe vaak een groep het zonder een waarneming heeft moeten stellen? En of we niet beter een ezel in Rumbak zouden kopen, als lokaas. Jigmet blijft kalm. Jigmet kent zijn vallei. Jigmet kent zijn Sneeuwluipaarden. Het komt in orde. Van het ezelplan moet hij niets weten. Nochtans hadden we het goed beraamd. Een frisse ezel kost ca. 7.000 rupees, een goeie 100 euro. Stel: we gaan naar Rumbak en bieden 14.000 rupees voor een aftandse donkey om die als lokaas in de vallei te posten. Boer content (hoge prijs voor een fin-de-carrière ezel), Sneeuwluipaard content (makkelijke hap), wij content (droomwaarneming). Ook al was het plan niet ernstig bedoeld, toch is het voor Jigmet duidelijk: Hemis is geen zoo. Wie een Sneeuwluipaard wil zien, is welkom, maar moet niet verwachten dat er trucken van de voor zullen worden uitgehaald om een waarneming te forceren. Niet voor ons, niet voor BBC, voor niemand niet. Zaak gesloten.

Blauwe schapen tegen blauwe lucht (foto: Herman Paelinck)

Na alweer een blanco richelsearch trekt de stoet naar de Tarbungvallei. Daar zijn we er al een keertje dichtbij geweest. Jigmet gaat met de Jannen tot het eind van de vallei, speuren naar een kill. Herman, Andrew en ik bezetten een uitkijkpost. Niet dat we niet fit genoeg zouden zijn om de anderen te volgen, verre van, maar toch. Alles is nog net zo als toen. Dezelfde bergen, dezelfde richels, dezelfde kloven. Het geheim van bergen is dat bergen gewoon bestaan. Bergen hebben geen betekenis. Ze zijn betekenis. Bergen zijn. De ochtend vult de diepe kloven waar de stilte waakt. Het plaatje doet denken aan Peter Mathiessen. In 1973 wandelde Mathiessen, samen met bioloog George Shaller, van Kathmandu naar de Sheyvallei

in Tibet. George wou er het gedrag van Blauwe schapen bestuderen. Voor Peter was vooral de kans op een Sneeuwluipaard voldoende om deze moeilijke expeditie aan te vatten. Zijn boek *'The Snow Leopard'* won in 1979 in de Verenigde Staten de nationale boekenprijs. Jan de architect heeft het boek bij, om de lange nachten te verlesen. Mathiessen zocht drie maanden maar kwam niet verder dan urinevlaggen, pootafdrukken, uitgekrabde kuiltjes. Het Sneeuwluipaard vond hij niet. Omdat hij er innerlijk niet klaar voor was. Mathiessen is een literaire Yeti. Iemand die met zijn boek sporen heeft nagelaten die niemand anders kon maken. Maar het Sneeuwluipaard vond hij niet.

Ik zal het maar niet vertellen aan Jan de architect, om de hoop hoog te houden. Ik moet denken aan de vogels die we langs de Indus zagen. Winterkoning, Witgat, Grote zaagbek. Allemaal koubestendig, in een leven langs één van de slagaders van dit land. Geen tijd. Geen teken. Geen weg. Alleen de weg naar het nu. De Himalaya laat zich genieten, ook zonder Sneeuwluipaard. Rijzige getuigen van een opwaartse drift. Een drift naar hoger, naar hoger dan al de rest, maar vooral naar nu. Omdat de gedachte aan morgen het nu alleen maar verdrijft.

Jigmet & co zijn nog niet terug. Een vliegtuig gromt over de bergtoppen heen. Vijf volle dagen al zijn we klaar om dit machtig beest te ontmoeten. Ik kan me niet inbeelden al zo intens naar iets te hebben gezocht. Of toch: naar een Taliabu kerkuil op Taliabu, een eiland in de Soela-groep, ten oosten van Celebes in de Molukken van Indonesië. Tien dagen. Verwachting kan mooi zijn. Verwachting voor een eerste Ijsbeer, een eerste Narwal, een eerste Keizerspinguin. Dagen niks en plots wel. Ook hier kijken we vooralsnog tegen het niets aan dat verdwijnt in het alles. Lammergier en Steenarend draaien rond. Zij vinden evenmin een kill van de kat. Ook zij leven op verwachting, al vult verwachting hun magen niet. De stilte is oorverdovend. Uit de kloof komen Jigmet & co terug, zonder Sneeuwluipaard. Wel slaagde de beschaving er in om hogerop tot hen door te dringen. Jigmet kreeg een sms. De rugzak van Andrew was aangekomen in Leh, was per ezeldirect naar Rumbak verstapt en zou vanavond in het basiskamp aankomen. Andrew licht op. Zijn dagelijks te vervangen wegwerpcontactlenzen gaan nu al een week mee en zijn ogen vragen om ander. De dag brengt weinig nieuws. De avondlijke richelscan toont wat opgewonden Blauwe schapen. Alsof zij wel een Sneeuwluipaard zagen. Ze kijken alle lang in eenzelfde richting. Naar iets, maar wij zien niets. Alweer niets. Ik leg nog een drol op de kakberg en zoek de warmte van de slaapzak op. Morgen misschien. Of overmorgen. Of misschien ook niet. Omdat we er innerlijk nog niet klaar voor zijn.

Maandag 30 december 2013: *'om mani padme hum'*

Een nieuwe dag. Melkthee op bed. De routine (warme slaapzak uit, kouwe kleren in) zit er intussen al redelijk goed in, al blijft het een dagelijkse pijniging. De Jannen, Herman en Andrew zijn ook al wakker. Geloven dat het vandaag kan. Dat moet. Omdat het kan. Vandaag. Jigmet blijft vasthouden aan de ochtendlijke richelscan, al gaf hij gisteren aan *'a bit worried'* te zijn omdat er zo weinig Blauwe schapen op de hellingen staan. Zonder schapen geen Sneeuwluipaard. Op de verrafelde gebedsvlaggen boven het kamp staat almaar weer hetzelfde: *'Om mani padme hum'*, een mantra van de Boeddha Avalokiteshwara, een wezen

dat alle gebeden van mensen in problemen aanhoort en zijn eigen boeddhaschap uitstelt tot hij elk mens op aarde Verlichting heeft laten bereiken. Wel, meneer Avalokiteshwara: we hebben een probleem. Zijne Heiligheid de Poes wil zich niet aan ons laten zien. Help eens een beetje. Op naar de richel. De klim naar het uitkijkpunt is een half uur stappen maar de laatste 400 meter vragen veel zuurstof. Vijf stappen, een minuut bekomen. Hier woont Zijne IJligheid. De batterij telescopen staat opgesteld. Enkel Herman doet het zonder. Ik begin intussen elke rots persoonlijk te kennen. Alles is eender als voorheen. Het groepje schapen staat er nog. En dan gooit Jigmet alles om. 'Yes! Yes! Yes!'. Meer is er niet nodig om de wereld te veranderen. Hij heeft een Sneeuwluipaard gevonden.

Perfekte schutkleur: één met de rotsen (foto: Theo Schouten)

In een poging als eerste bij zijn telescoop te komen, vliegt mijn bril van mijn kop af en zie ik alleen nog maar niets. Gelukkig vind ik mijn bril gauw op de tast terug maar het Sneeuwluipaard is uit het beeld van Jigmet gestapt. Godver de Godver. Het zal toch geen waar zijn, zeker: na zes dagen aangehouden speuren de kat op een haar na missen? De groep speurt wat stuurlaas in de richting die Jigmet aanwijst maar wat volgt, is een stilte waarbij met elke seconde de hoop vervliegt. Een quote van Friedrich Nietzsche overvalt me: '*Hope is the worst of all evils, because it prolongs the torments of man*'. Nietzsche vat het afzien perfect. Het duurt en niemand vindt het beest terug. Of hoe minuten jaren lijken. Het was er net nog wel en nu niet meer. Straks gaat een mens toch nog geloven in geesten. Tot plots de Grijsgeest weer het pad van Jigmets ogen kruist. Dit keer krijg ik het Sneeuwluipaard wel snel in de sloop en wanhoop ruilt voor ontlasting. Een Sneeuwluipaard! Ver, dat wel (± 2 km?) maar mooi. En Sneeuwluipaard. Wat een beest! Eén en al gratie. Eén met de bergen. Wandelende rots. Machtige staart. Elke beweging overwogen, afgemeten, bewust van zichzelf, levend in het nu. Het is mooi en elke euro, elk uur zoeken, elke graad onder nul meer dan waard. Echt machtig. Hoe eenvoudig kan geluk zijn. Vier poten, een staart en wat tanden in de bek. Maar wel mooi. En wel Sneeuwluipaard. Hoewel het mooi zou zijn mocht de kat wat dichterbij zitten, toch past het haar goed, die ruime afstand die de nevel van mysterie niet doet verwaaien. Een goeie tien minuten. Niet langer. Daarna verdween ze achter een richel. Het had wat langer mogen duren maar het was goed. Er valt een last van Jigmet. Hij is blij omdat wij blij zijn. Voor Ladakhis is het Sneeuwluipaard deels een land-, deels een waterdier.

Ze geloven dat er enkel vrouwtjes zijn, die krols worden bij volle maan en dan, aan de waterkant, op zoek gaan naar een mannetje Otter. Na de paring Sneeuwluipaard x Otter keert het vrouwtje terug naar de bergen, de Otter gaat weer het water in. Wanneer het Sneeuwluipaard moet werpen, keert ze terug naar het water. Een pasgeboren klein katertje gaat het water in en wordt er Otter; de pas geworpen kattin trekt de bergen in met ma Sneeuwluipaard.

In het basiskamp staan kommetjes warm water klaar. Een stille hint van de locals dat we ons toch even mogen wassen. Het doet deugd om het stof en gruis van de bergen te verwijderen en als een bende uitgelaten kinderen die net terugkomt van schoolreis aan te schuiven voor een stuk taart. Een originele taart, het moet gezegd. Geen kaarsjes of plukjes slagroom maar wel de pootafdruk van een Sneeuwluipaard met in een triomfboog erboven 'congratulations'. Zin voor show hebben ze wel. Knap ook hoe Urgain erin slaagt om zonder oven zo'n taart te maken. De rest van de dag gaat in rust. De kop is er af, een doel is bereikt, iedereen is blij, al zou niemand neen zeggen tegen een tweede waarneming.

De 'congratulations'-taart, inclusief pootafdruk van een Sneeuwluipaard (foto: Herman Paelinck)

Dinsdag 31 december 2013: 'Because it's there!'

Nachtje slapen. Koud ontwaken. Thee op bed en richting Rumbak. Jan de architect en Herman zijn wandelaars. Gewoon. Stappen. Het hoeft niet echt ergens heen te gaan: het stappen op zich is voldoende, de ene voet voor de andere, tot ze zin hebben om te stoppen. Voor een Bergwezel, een krabspoor van de Sneeuwpanter, een Roodborstheggenmus of om het landschap in stilstand tot zich te nemen. Zonder hoge verwachtingen, tevreden met wat is.

Roodborstheggenmus: één van de algemeenste soorten in een winters Ladakh (foto: Herman Paelinck)

De kloof naar Rumbak ademt rust uit. Een waterige wonde in een hemels landschap. Deze bergen zijn er op een hoopje gegooid en niemand heeft er ooit nog iets op orde gezet. Maar op één of andere manier klopt het plaatje wel. Elke berg, elke richel, elke rots heeft er een plek en staat er in een hemels besef dat ze niet weg moeten. Het pad klimt naar hoger en vlakt uit op het eind van de kloof. Bij het binnenkomen van het dorp staat een lange gebedsmuur. Een rondje rond de gebedsmuur staat voor boeddhisten gelijk aan het citeren van de mantras die op de muur zijn geschreven. Wel je rondjes lopen in wijzerzin, net zoals de aarde rond haar as draait. Muur aan je rechterkant houden. Wat er gebeurt als je tegendraads gaat, werd me niet meteen duidelijk. Of toch: kort erop heb ik opnieuw mijn enkel zwaar verzwikt. Boeddha waakt en regels zijn regels, ook in het heiligenverkeer.

Waarom ik zo graag een Sneeuwluipaard wou zien? Ik moet denken aan George Mallory. Mallory toerde in maart 1923 in de Verenigde Staten, fundraising voor een aanstaande expeditie naar Mount Everest. Op de vraag waarom hij zo graag deze berg wou beklimmen, antwoordde hij kortweg *'Because it's there'*. Net daarom wou ik een Sneeuwluipaard zien. *'Because it's there'*. Voor wie dit antwoord niet volstaat, zal alle verdere tekst en uitleg dat vast ook niet doen.

Rumbak rust een winterse roes. In het oosten klieft de Namling-la (4.900 meter) door de bergen. Op een wandeluur ligt Yurutse. Eén huis, omgeven door enkele stupas, een boogscheut van de Ganda-la (4.920 meter) met zicht op Stok Kangri, de kleine bergreus (6.121 meter). Dat houden we tegoed, voor een volgende keer. *'Because it's there'*.

Schitterende snoetjes van schitterende kindjes in een schitterend landschap (foto: Herman Paelinck)

In Rumbak worden de werken van Jigmet duidelijk. Alles draait er op zonnekracht. Zonnedouches, drinkwater uit de zonnekoker: alles om de impact op het milieu te minimaliseren. En wie dacht dat ze in dit godvergeten hol alleen maar water in eigen nat zouden eten, heeft het ook goed fout. Lekkers. Zelf gemaakt. Van alles. We kopen er wat handgemaakte Sneeuwluipaardjes uit jakhaar. Zo plukken ook de locals hun toeristengraantje mee. De terugweg is er één van gemoedsrust. Nooit gedacht dat het zien van 'de kat' zo rustgevend zou werken. Vervulling. Een kampvuur brengt 's avonds warmte en elk geeft een gift aan één van 'onze' Ladakhis. Ook al was het niet echt mogelijk om lange gesprekken op te zetten, toch hebben we hen in deze korte periode leren kennen, waarderen, vertrouwen. Het geven is oprecht. Mijn gift gaat naar Gyalsen, de jonge snaak en freule springbok die zich de voorbije dagen alle moeite heeft getroost om statief en telescoop elke bergrichel op te dragen. Bedankt, Gyalsen!

Oudejaarsavond. Gewoon om 20:00 het bed in. Zo zou het altijd moeten zijn. De slaapzakwarmte wordt verstoord doordat Gyalsen opgewonden komt zeggen dat er iets te zien is. De Jannen en Herman staan al volop te flitsen maar het is me niet meteen duidelijk wat de reden van de commotie is, tot een Steenmarter uit een rotsspleet opduikt en naar het hoopje etensresten sluipt. Dit beest heeft dit duidelijk al eerder gedaan en weet het basecamp als een vaste bron voor een makkelijke hap. Even later snurken Jigmet en Andrew de nacht in. Er zijn nog zekerheden ...

Woensdag 1 januari 2014: 'Julay!'

Deze nacht worden we 43. Wat een zuivere verjaardag! Een transcendente rust domineert het tentenkamp. Geen wind. Geen foon- of ander verkeer. Geen vuurwerk ook. Of toch: dat van een miljard sterren tegen de zwartste lucht. Het water van de Hussing klatert door de nieuwjaarsnacht. Naar beneden. Naar 2014.

Voor de Jannen en Herman zit het er bijna op. Morgen keren ze terug naar het Belgisch geraas. Naar een andere wereld. Hun klas, hun tekentafel, hun molen. Misschien ook *'because it's there'*, maar dan toch net iets anders. Het eerste woord van de dag is (alweer) een lachend *'Julay!'*. Ik ken weinig woorden die zoveel goeds vervatten. *'Hallo!'*, *'Het ga je goed!'*, *'Goede morgen!'*, *'Slaap zacht!'*, *'Bedankt!'*, *'Graag gedaan!'*. Afhankelijk van de context kan *'Julay!'* het allemaal omhelzen. Sterk woord.

Vandaag wordt er niet echt gezocht naar de kat, ook al is ze daar. De laatste ochtend samen. Uit de Rumbakvallei klinkt hol bellengerinkel. Een ezelskaravaan komt traag naar beneden. Het tentenkamp wordt deels ontmanteld en alles gaat de ezel op. Het is mooi geweest. Ook al kenden we elkaar niet of nauwelijks, toch hebben we er samen een goede trip van gemaakt. Jigmet vergezelt de vertrekkers naar Leh. Hij is vooral benieuwd of zijn jeep nog zal starten, na een goeie week buiten bij -30 °C. Het geklok van de ezelsbellen neemt stap-om-stap af. Nog even en het is weer stil. Helemaal stil. En verlaten. Het is goed zo. Op sommige plaatsen stijgt de belevingswaarde aanzienlijk naarmate het aantal aanwezigen daalt. Dat is hier niet anders. Andrew en ik doen het kalm aan. *'Reculer pour mieux sauter'*. We houden nog een week in de Ulleyvallei tegoed.

Donderdag 2 januari en vrijdag 3 januari 2014

Ook de Ladakhis zijn in nieuwjaarse nopjes. Losar. *'Lo'* staat voor *'jaar'*, *'sar'* voor *'nieuw'*. Het feest heeft niet echt een vaste datum en hangt samen met de stand van zon en maan. Dit jaar startten de festiviteiten op 22 december en wordt er gestopt op 5 januari. Het is een mooi feest, waarbij vooral aandacht gaat naar overleden familie. Graven bezoeken, bidden voor de rust van vertrokken zielen. Het is een feest met vaste tradities: grote schoonmaak, nieuwe outfit, ruzies bijleggen, schulden vereffenen en gerstebier drinken. We komen Tsering Angmo tegen, één van de collega's van Jigmet. Ze komt haar beste wensen overbrengen aan familie en vrienden in Rumbak, haar geboortedorp. Stevige nieuwjaarswandeling. Tsering is een plaatje: ravenzwarte haren, bergblos op bolle wangen, verweerd door de Karakoram, met kolenoogjes en een aangeboren glimlach. Ze is blij. Ze is mooi. Ze keert terug naar de bergen, haar bergen, haar hoogtes, haar vrienden. Misschien moet je hier wel geboren zijn om te beseffen hoe diep de bergen in je bloed kunnen kruipen, al kan ik me er wel iets bij voorstellen. Het is best vreemd hoe gauw je gewend raakt aan het ritme van de bergen, gestuurd door wind, zon, sneeuw en ijs. Zij regeren, zij bepalen, zij zijn. Je houdt er van of het zegt je niks maar voor mij is dit alvast rust. Kostbare rust, in een setting die tot aan de hemel reikt. Hier zou ik best wel kunnen aarden. Hier en op zee. Wijdsheid boven alles.

Zaterdag 4 januari 2014: 'First time you see Wolf?'

Een kort bezoek aan het Panorama Guest House. Het hotel ligt er verlaten bij. Geen gasten, geen verwarming. In één kamer is er warm water voor een douche. Man, wat doet dat deugd! Alsof mijn lijf de voorbije dagen in een permanente vorststaat was gegaan en nu langzaam ontdooit. Opnieuw geboren, zo lijkt het wel. Ook letterlijk: in de kamer hangt een kalender van 1971, op het januariblad. Het verschuifbare rode vierkantje dat de dag aanduidt, omkadert 1 januari ...

Jigmet heeft zin in de rit naar Ulley. Rijden met de jeep is helemaal zijn ding. Ergens halverwege weet hij wat goede plekken voor Tibetaanse wolven maar stop na stop blijft wolfloos. Strandleeuweriken fladderen over de desolate vlaktes. We scannen en scopen: de wolven geven niet thuis. Locals hangen nieuwe gebedsvlagen op. De oude zijn versleten, uiteengeragd door een venijnige snijwind. Jigmet lijkt Leh-Ulley als een volwaardige etappe van Paris-Dakar te willen afleggen. Zijn jeep is zijn speelgoed. Big boys need big toys. Tot Big Boy Jigmet plots uit zijn vehikel springt en wild in de steenwoestijn wijst. Drie wolven, vlakbij, op een kill! Wat een knaller! Wanneer we iets dichterbij komen, verwijderen de wolven zich met duidelijke tegenzin van hun prooi en zetten ze het op een huilen. Een mooi moment. 'First time you see Wolf' vraagt Jigmet? 'First time I see Wolf' geef ik hem met een glimlach mee.

Wolven. Mijn eerste. Vlakbij een kill! (foto: Andrew Stanbury)

Na twee uur verlaten jeep en busje de weg en trekt de tocht de bergen in. Het wordt donker. Links en rechts gapen ferme afgronden. Gewone koek voor onze chauffeur, ook wanneer het vehikel over een bevroren rivier moet. Geen sneeuwkettingen, geen sneeuwbanden: uitstappen en wat steentjes en zand op de ijzige rijroute strooien. Het lijkt me een lapmiddel van Nonkel Jef maar we halen zonder al te veel geslip de overkant. Langsheen het bergpad staan paddenstoelrotsen, één van de toeristische trekpleisters langs de Sham-route, naar verluidt. Mij zegt het weinig. Jigmet zamelt gedroogde jakvlaaien in. Brandstof voor de mensen in Ulley. 't Is te hopen dat ze blij zullen zijn met hun nieuwjaarscadeau.

Bij schemerduister geven een tarchen en drie stupas aan dat we onze bestemming bijna hebben bereikt. Zeven huizen, dat is het, op 4.050 meter. Rond de nederzetting liggen geogste gerstvelden van keuterboertjes. Jak, paard, koe, ezel, schaap en geit. En dzos. Rare

beesten: een kruising tussen jak en rund. Dzogs zijn de (onvruchtbare) mannetjes, dzomos de (vruchtbare) vrouwtjes. Het nut van zo'n kruising? Een product dat sterker is dan elk van beide ouders. Hybride groei-kracht of heterosis, heet zoiets.

Ulley, tegen de bergwand aan geplakt (foto: Andrew Stanbury)

Dit keer geen tentenkamp, maar een homestay in een nieuwbouw. Het ganse dorp heeft meegebouwd en het huis staat er. Voor architecturale snuffjes ben je hier aan het verkeerde adres. Voor centrale verwarming ook. Binnen vriest het en alle bewoners zitten op een kluitje rond een boekari, zo'n plaatselijk allesbrandertje dat toch vooral lijkt gevoed te worden met hout en gedroogde jakdrol. 's Avonds komt een local langs. Eergisteren werd één van zijn jonge dzogs aangevallen door een Sneeuwluipaard, vlakbij het dorp. Hij had zijn flink uit de kluiten gewassen kalf ferm horen baken. Een Sneeuwluipaard had het kalf besprongen en in de nek gebeten. Beide rolden de helling af, een dodelijke duo, dzo en kat, naar de huizen toe. Met schril geroep en slaande potten was het hem gelukt om het Sneeuwluipaard weg te jagen, al bleef de kat nog wel een poos rondhangen, misnoegd dat hem zijn hap niet werd gegund. Elk jaar lijdt Ulley zware veeverliezen aan Sneeuwluipaard en Wolf. Maar ook hier groeit het besef dat luipaardtoerisme een mooie bron van inkomsten kan worden. Het wild wordt dan ook ongemoeid gelaten. Damn! Indien deze aanval was gelukt, dan zaten we nu op de eerste rij, vlakbij een verse kill. Dzju, dzju, dzo! In de slaapruijme zakt het kwik behoorlijk onder de nul. Een flatulente Andrew zorgt voor een aantal nieuwe geluiden in zijn al uitgebreid nachtelijk repertoire.

Zondag 5 januari 2014: steenbokkerij

Deze ochtend begint vlakbij. Turen naar alweer een ganse rits bergflanken. Het zicht overtreft alles en vormt voor mij het absolute hoogtepunt van de trip. Dit is van een andere orde. Bijna onnaards, de hemel nabij. Je hoeft deze bergen niet te beklimmen om te weten dat ze hoog zijn. Een onwrikbare massa, overgoten met een roze ochtendgloed. Het is koud. Dit is echt niet meer normaal, maar ik hou er wel van. Alles herleid tot de essentie. De omgeving bepaalt wat

er wanneer kan gebeuren. Je kan het anders willen, maar het zal niet anders zijn. Met 40% minder zuurstof dan op zeeniveau weegt elke inspanning door.

Het scannen levert niks op. Dan maar hoger, de bergen in, naar een uitkijkpost, een goed half uur boven het dorp. Hier staan we de ganse dag, omgeven door stenen muurtjes op borsthoogte. Een ruw bouwsel dat nauwelijks schutting biedt tegen de droge vrieswind. Ik ben blij dat ik hier ben maar weet niet of ik hier zou kunnen leven. Dit is op het randje.

Een doffe klap. Even later nog eens. En opnieuw, en opnieuw. Het geluid komt vertraagd aan. Het is me niet meteen duidelijk wat er aan de hand is. 'Pok'. Het komt van de oostelijke bergflank, uit de richting van Suspol. 'Siberische steenbokken', zegt Jigmat. Een mannetje staat op zijn achterste poten en stort zich met volle geweld vooruit, recht naar de kop van een concurrerende bok. Opnieuw een doffe knal die na enkele seconden ons stenen ommuursel bereikt. Een groep van 53 flankeert de steile steenhelling. Het is bronst. De dominante bok bevecht zijn plek in de rangorde. Indrukwekkende hoorns, heavy-metal sik maar vooral bakken lef om je zo van een steile flank vol vooruit te gooien. Gewoon, omdat je de sterkste wil zijn. Het gevecht gaat een poos door, de uitdager geeft niet af. Plots stuift de ganse kudde naar beneden. Een stofwolk, de vlucht vooruit. De steenbokken lijken het even niet te weten. Wij ook niet. 'Exercise', zegt Jigmat. Soms rusht een kudde de berg af zonder reden. Om te oefenen, voor wanneer het echt nodig zou zijn.

Een groepje Siberische steenbokken on the move (foto: Andrew Stanbury)

We staan nu al een uur of tien in een bevroren postkaart. 'Geduld' zegt Jigmat. 'The cat is here'. Geduld is een mooie zaak maar het heeft nog nooit een haan een ei doen leggen. Tegen het schemerduister verlaten we ons tuurpunt. 's Avonds zijn we uitgenodigd bij de kerel van de aangevallen dzo. Jak om te eten, chang om te drinken. Het is er gezellig warm, met dank aan de jakvlaaien, en het ganse dorp verdringt zich in de kleine leefruimte. De gastheer haalt een klein pocketcameraatje boven en toont de beelden die hij enkele dagen geleden heeft geschoten van kat & dzo. Ronduit waanzinnig! De beelden geven ons een ferme boost. Andrew wil zelf ook een foto van een Sneeuwluipaard kunnen maken, ik wil er zelf één

vinden. Onze gastheer zegt dat hij gemiddeld één keer om de maand een Shan ziet. Lap. Weg boost ... Maar goed: hoop op morgen, en dan weer op morgen, steeds weer morgen.

Maandag 6 januari 2014: Johan Cruijff

De morgen van gisteren is vandaag. Maar vandaag is eender. Eerst de richels dichtbij, dan hogerop. De steenbokken zijn weg. We houden het niet al te lang uit in onze ommuurde observatiepost en trekken de vallei in. Het zicht op Zuid blijft machtig, ook al liggen de grotere jongens van de Karakoram achter ons, in het noorden. Een oneindige zee van bergen. Jigmet leidt ons voorbij enkele trailcams. Overal geurvlaggen en krabsporen, overal pootafdrukken: allemaal oud. Een Rotskruiper kleurt de grijze wanden als een flinke bergvlinder, met rood en zwart.

Er zit Jigmet iets dwars. Eén van zijn spotters zag deze ochtend een Sneeuwluipaard. Hij had het beest ruime tijd in de scoop maar omdat het niet bewoog, durfde hij het niet te melden. Misschien toch een steen? Even later was de steen weg... Ai, ai, ai. Pijnlijk. Jigmet wil de zone van de 'verdwenen steen' in de gaten houden. Stenen die verdwijnen, kunnen ook opnieuw verschijnen. We dalen het dal in en scannen de 'Richel van de Verdwenen Steen' vanuit een andere hoek. De steenbokken van gisteren staan hoog op de flank. De waker van dienst kijkt geconcentreerd, almaar weer naar een zelfde plek, ergens schuin beneden. Jigmet zegt niks maar ik zie wat hij denkt: daar zit de kat! Hopelijk zijn we deze keer op tijd. Op tijd komen is immers niet gemakkelijk. *'Er is maar één moment dat je op tijd kan komen. Ben je er niet, dan ben je óf te vroeg, óf te laat'* (Johan Cruijff).

Een uur. Twee uur. Drie uur. Andrew houdt het voor bekeken en gaat op wandel. Hij heeft genoeg rotsen gezien voor de rest van zijn leven. Jigmet zegt weinig. Hij lijkt te zoeken naar wat de wachtbok lijkt te zien. In de stilte heerst de rust. In de rust groeit het verlangen. *'I've got him'*, zeg ik. *'What? The leopard?'* vraagt Jigmet? *'Yes, the leopard. Straight underneath the vigilant ibex. It just came walking into me view, from behind that big boulder'*. *'OK, I see'*. Jigmet heeft het beest onmiddellijk in beeld. Hij zat ongetwijfeld net dezelfde rotssectie als mij te checken, wist precies waar de kat zat en was gewoon wachtende tot ze haar dekking zou verlaten. Nu dus. We zijn op tijd! Ze gaat liggen. De geiten en bokken weten haar liggen en een verrassingsaanval zit er voor de kat niet in. Een siësta wel, op een vlakke steen. Ik heb mijn eigen Sneeuwluipaard gevonden. Urgain is niet van de telescoop weg te slaan. Het is een stille kerel maar wel een die-hard luipaardfan. De kat likt zich, strekt zich uit, kijkt wat rond, gaat weer liggen. Echt veel haast heeft ze niet. Het heeft meer van een Slow Leopard. Of een Stone Leopard. Haar grijze vacht gaat perfect op in het stenen landschap. Alsof ze er niet is, nooit is geweest, nooit zal zijn. Onzichtbaar voor wie niet zoekt.

Na een minuut of 20 komt Andrew aan, gealarmeerd door Gyalson, uitgeput door zijn spurt bergop. De poes ligt rustig en lijkt niet meteen van plan veel actie te ondernemen. Andrew neemt zijn winning shot. Centraal in beeld mijn Sneeuwluipaard, zittend op haar achterste. Linksonder: 10 steenbokken. Die is binnen.

Het winning shot van Andrew (foto: Andrew Stanbury)

Begin deze eeuw had je hier nog pers mee gehaald: ‘Belg vindt Sneeuwluipaard in Karakoram’. Maar het voorbije decennium is er veel gebeurd. De mythe is doorbroken. Het onzichtbare werd zichtbaar. Het onmogelijke bijna gemakkelijk. Straks, wanneer de kattenkijkers elkaar voor de voet lopen in Hemis, komt vast ook Ulley aan de beurt. Maar voorlopig zijn we hier nog even alleen, met zicht op een rustend Sneeuwluipaard: een machtige ervaring. Even wordt het spannend. Een bok lijkt nietsvermoedend richting kat te wandelen. Behoedzaam, dat wel, maar toch: hoof per hoof in de richting van gevaar. Het Sneeuwluipaard drukt zich, lijkt zich klaar te maken voor een sprong, maar het wordt niets. De bok wist wel degelijk waar hij mee bezig was en wou de situatie wat beter kunnen inschatten door dichterbij te komen. Het zou te mooi geweest zijn. De zon dipt achter de bergen, de temperatuur valt ver onder de nul. Jigmet maakt een houtvuur op de weg, om het wat draaglijker te maken. De kat rust, likt zich, geeuwt, wentelt op haar steen, geniet van een laatste zonnestraal. Twee uur houden we het beest in de scoop, tot in het stikdonker. Dan verdwijnt de kat in de nacht. Haar nacht. Het was een lange waarneming maar het had weer wat dichterbij mogen zijn. ‘Big cats always leave you wanting to see more’, weet Andrew.

Dinsdag 7 januari 2015: exit

Een eindeloze zee van bergen ligt voor ons uitgespreid. We zoeken een laatste keer maar meer dan bergen vinden we niet. De dzo-man komt langs met twee Sneeuwluipaardjes die hij nog in de aanbieding heeft: 700 rupees/stuk, een mooi aandenken aan een mooi verblijf. We nemen afscheid van ons gastgezin en laden alles het busje in. Leh wacht.

Het is mooi geweest maar de honger naar meer is groot. Ik wil hier gauw terug zijn. Misschien eind februari - begin maart, wanneer de katten krols zijn en de katers volop roepen. In die periode is het net iets minder een naald in een hooiberg, hoewel er geen garanties zijn. Niet voor een Sneeuwluipaard. Net dat maakt het mooi. Een Sneeuwluipaard moet je verdienen, moet je doen verlangen, afzien, wanhopen.

Dank

Dank aan Jigmet Dadul en zijn team. Zij waren ongelooflijk: goede koks, super spotters, atletische berggeiten, gedreven, ervaren, enthousiast. De Jannen, Herman en Andrew worden bedankt voor hun aangenaam gezelschap. Zij maakten het lange turen, hoog op de Richel van de Drie Valleien, dragelijk, leuk en spannend. Andrew, Herman en Theo Schouten stelden foto's ter beschikking die dit verslag wat echter, concreter, doorleefder maken. Jan Michiels en Inge Spinette voegden een culturele toets toe aan onze trip. Bjorn Vandeweghe leende me zijn Himalay-outfit waardoor de kou toch net iets warmer werd. Dank aan Norbert Huys voor de uitsnedes in Andrew's winning shot.

Met dank aan Jan Michiels en Inge Spinette, wereldse pianoklasse, om even langs te komen (foto: Herman Paelinck)

Zin in een trip richting Sneeuwluipaard (aan een non-profit tarief)?

Contacteer d.verbelen@telenet.be, 0484 119 899